Ulkoministeriö Neuvostoraportti EU/6/2023-UM-57

Saramäki Sara 25.4.2023

EU/YUTP/ EDUSKUNNALLE TIEDOTTAMINEN/ Neuvosto-raportti ulkoasiainneuvostosta 24.4.2023

Kokous

Ulkoasiainneuvosto 24.4.2023

Venäjän hyökkäyssotaa koskevassa keskustelussa korostettiin, että ammushankintojen osalta tulisi päästä sopuun mahdollisimman pian. Vastuuvelvollisuuden osalta osa jäsenmaista kiirehti asiassa etenemistä. EU ja sen jäsenmaat ovat tähän mennessä tukeneet Ukrainaa 51 mrd eurolla sodan alkamisesta. Seuraavaa pakotepakettia valmistellaan ja pakotteiden kiertoon tulee myös puuttua. Lisäksi kiinnitettiin huomiota hyökkäyssodan globaaleihin vaikutuksiin.

EU on aloittamassa kumppanuuksia syventävän strategisemman ulkopoliittisen yhteistyön geopoliittisen toimintaohjelman pohjalta. Kilpailu globaalitasolla on kovaa ja EU:n tulee parantaa pitkän aikavälin tarjoustaan ja osoittaa enemmän kiinnostusta ja sitoutuneisuutta globaalin etelän huoliin.

Georgian ulkoministerin kanssa keskusteltiin maan EU-lähentymisestä. Georgia on edistynyt komission asettamissa 12 prioriteetissa, mutta lähentyminen on meriittipohjaista ja lisäponnisteluja kaivataan mm. oikeuslaitoksen uudistuksissa. Jäsenmaat antoivat laajan tuen Georgian EU-integraatiolle, mutta lisää konkreettisia uudistuksia tarvitaan.

Ministerit kävivät läpi Sudanin tilannetta ja EU-kansalaisten evakuointeja. Katsottiin, että jatkossa olisi hyvä olla myös EU:n yhteinen nopea toimintakyky. Todettiin, että EU:n on vaadittava Sudanissa väkivaltaisuuksien välitöntä lopettamista ja vaikutettava eri alueellisten toimijoiden kanssa konfliktin lopettamiseksi.

Muissa ajankohtaisissa aiheissa esiin nousivat Kiina, Moldova, Tunisia, Libanon, Iran sekä Lähi-idän rauhanprosessi.

Venäjän hyökkäys Ukrainaan

Ukrainan ulkoministeri Kuleba nosti videoyhteydellä käydyn puheenvuoronsa aluksi esille EU:n eri tukitoimia, kuten ammukset Euroopan rauhanrahaston (EPF) kautta, pakotteet, elpymisen, EU-jäsenyysprosessin, vastuuvelvollisuuden, maataloustuotteiden viennin sekä outreachin globaaliin etelään. Tärkein näistä on aseiden ja ammusten toimitukset, joita tarvitaan pikaisesti Ukrainan vastahyökkäystä varten. Yhteinen strateginen tavoitteemme saavuttaa rauha Euroopassa on riippuvainen EU-jäsenmaiden päätösten nopeudesta ja laadusta kuin myös Ukrainan kyvystä hyödyntää tätä apua.

Neuvoston keskustelu käytiin **korkea edustaja Borrellin** johdolla neljän keskeisen teeman ympärillä: 1) ammusten toimitukset kolmella eri raiteella 2) vastuuvelvollisuuskysymys

3) 11. pakotepaketin valmistelut 4) hyökkäyssodan geopoliittiset vaikutukset. Jälkimmäisestä käytiin myös erikseen keskustelu omana asiakohtanaan.

Korkea edustaja Borrell kävi läpi ammushankintojen kolmen raiteen tilannetta. Ensimmäisen raiteen (varastotoimitukset) suhteen ollaan vielä kaukana tavoitteesta. Toisella raiteella (yhteishankinnat) ollaan lähellä yhteisymmärrystä, mutta keskustelu jatkuu. On tärkeä päästä nopeaan sopuun, eikä epäonnistumiselle ole varaa. Kolmannen raiteen (teollisuuden tuotantokapasiteetin nosto) osalta komissiolta on tulossa lainsäädäntöesitys toukokuun alussa. Euroopan rauhanrahasto EPF:n kokonaisrahoituksen nostosta 3,5 mrd eurolla on tulossa esitys toukokuun alussa.

Vastuuvelvollisuuden osalta esillä on ns. hybridituomioistuimen perustaminen, jonka G7-maiden ulkoministerit ovat vastikään todenneet realistisimmaksi vaihtoehdoksi. Uusia pakotteita) valmistellaan ja pakotteiden kiertoon tulee myös puuttua.

Komissio kertoi, että sodan alusta alkaen EU ja sen jäsenmaat ovat tukeneet Ukrainaa 51mrd eurolla. Jos mukaan lasketaan Ukrainalle annettu tuki pakolaisten auttamiseksi, tuen määrä nousee 68 miljardiin. Ukrainan jäsenyysperspektiiviä arvioidaan seuraavaksi komission kevään suullisessa päivityksessä. Ammustoimitusten kolmannen raiteen osalta selvitetään EU-jäsenmaissa pullonkauloja, ja odotettavissa on pian konkreettisia esityksiä puolustustuotantokapasiteetin lisäämiseksi.

Jäsenmaiden puheenvuoroissa annettiin laajasti tukea ammustoimitusten nopeuttamiseksi ja päätöksen saavuttamiseksi yhteishankintojen osalta kuluvan viikon aikana. Todettiin myös tuki EPF:n 3,5 miljardin euron lisäykselle. Vastuuvelvollisuudesta annettiin tukea hybridituomioistuinmallille, mutta todettiin myös, että keskustelua tulee jatkaa rauhassa huomioiden Ukrainan toiveet. Jäsenmaat kannattivat myös lisäpakotteita, mukaan lukien Valko-Venäjää koskevat pakotteet ja pakotteiden kiertämisen estäminen. Puheenvuoroissa tuotiin esille myös globaalin etelän huolestuttava tilanne: hyökkäyssodan vaikutuksiin tulee puuttua, etenkin Afrikassa. Annettiin myös laajalti tukea Ukrainan jäsenyysperspektiiville, ml. EU:n antama tuki maan uudistuksille.

Suomi käytti puheenvuoron, jossa antoi tukensa ja kiirehti ammustoimitusten edistämistä yhteishankintojen kautta sekä tuki EPF:n kokonaisrahoituskaton korottamista 3,5 mrd eurolla. Suomi viittasi kahdenväliseen tukeen ja 15. puolustustarvikepakettiin, joka nostaa kokonaisavustusmäärämme Ukrainalle noin miljardiin euroon. On pidettävä yllä pakotepainetta, ja pakotteiden kiertämisen ehkäisemisen tulee olla prioriteetti. Tuen Kansainväliselle rikostuomioistuin ICC:lle tulee jatkua, ja erityistuomioistuinta tarvitaan. Tähän tarvitaan EU:n yhteinen kanta ja mahdollisimman laaja kansainvälinen tuki. Mustanmeren viljakuljetusten osalta on tärkeää löytää ratkaisu.

EU:n toimintaohjelma Venäjän hyökkäyssodan geopoliittisista vaikutuksista

EU:n globaalia toimintaohjelmaa koskevassa keskustelussa korkea edustaja Borrell esitteli uutta integroitua lähestymistapaa EU:n ulkosuhteissa ja pyysi jäsenmaiden ministereiltä tukea toiminnalle ja listalle maita, joiden suuntaan työtä aiotaan syventää.

EU pyrkii kommunikoimaan Venäjän hyökkäyssodasta selkeästi kumppanimaille ympäri maailmaa. Tarkoituksena on ollut tuoda esiin, kuinka Venäjän hyökkäyssota on pahentanut eri kriisejä globaalitasolla. EU:n tulee toimia strategisemmin. On kuunneltava muita, keskusteltava ja rakennettava allianssеja. Tavoitteiden edistämisestä puhutaan monella äänellä, mutta samoilla puhenuoteilla ja tehdään maatasolla räätälöidysti työtä. Korkea edustaja kiitti jäsenmaita ja komissiota työhön osallistumisesta tähän asti. Toimintaohjelma on tärkeä, koska globaalitasolla kyse ei ole vain narratiivien, vaan myös tarjousten, kovasta kilpailusta.

Komissio korosti, että vaikka fokus on sodassa Ukrainassa, kumppanuuksia täytyy vahvistaa globaalisti. EU:n nopeasta vastauksesta ruokaturvan ja energian osalta voi olla ylpeä, mutta isommassa kuvassa EU:n on tarpeen toimia strategisesti. EU:n tarjous kumppanimaille on Global Gateway. Vuonna 2023 keskitytään Global Gatewayn toimeenpanoon yhdessä sovitun lippulaivahankelistan pohjalta. Lopuksi komissaari totesi, että Post-Cotonou-sopimuksen synty eli kokonaisvaltainen kehys EU:n

sekä Afrikan, Karibian ja Tyynenmeren maiden suhteille on vihdoin edennyt. Sopimus tulee osoittamaan kumppanimaille, että EU on vahva ja uskottava kumppani ja liittolainen. Lisäksi korostettiin Länsi-Balkanin energiatukipakettia ja eteläisen naapuruston ruokaturvaan liittyvää työtä, jotka ovat tuoneet EU:n naapurustoon sosio-ekonomista kasvua ja lisänneet investointeja.

Käydyssä keskustelussa **jäsenmaat** antoivat tukensa työn eteenpäin viemiseen ja toimintaohjelman toimeenpanemiseen. Korkean tason vierailukoordinaatiota koskeva tiedonvaihto ja kehittämistyö on tärkeää.

Epävirallinen keskustelu Georgian ulkoministerin kanssa

Korkea edustaja Borrell totesi, että kyseessä oli ensimmäinen EU27:n keskustelu Georgian ulkoministeri Darchiashvilin kanssa sen jälkeen, kun Eurooppa-neuvosto kesäkuussa 2022 päätti antaa Georgialle näkymän EU-jäsenyydestä. EU jatkaa tukeaan Georgian alueellisen koskemattomuuden ja suvereniteetin eteen, ja EU:n monitorointimissio (EUMM) on yksi osoitus tuestamme.

Georgian ulkoministeri Darchiashvili korosti useaan otteeseen neuvoston viimekesäisen päätöksen historiallisuutta; Georgian paikka on EU:ssa, vaikka matka tulee olemaan pitkä. Maan itsenäisyydestä alkaen Georgian tulevaisuus on ollut eurooppalainen
eikä yksikään hallitus ole kyseenalaistanut valintaa – se on osa maan perustuslakia.
Georgia ymmärtää, että päätös jäsenyydestä tulee perustua meriitteihin. Niin poliittiset puolueet kuin kansalaisyhteiskunta ovat olleet keskeisessä roolissa 12 prioriteetin edistämisessä.

Jäsenmaiden puheenvuoroissa annettiin laajaa tukea Georgian EU-integraatiolle, mutta konkreettisia uudistuksia tarvitaan, etenkin oikeusvaltioperiaatetta, ihmisoikeuksia ja demokratiaa koskevissa asioissa. Edistyksen paras mittari on sitoutuminen EU:n yhteisiin arvoihin. Uudistusten tulee olla meriittipohjaisia, eikä ohituskaistaa ole. Oikeuslaitoksen reformit ovat prioriteettina, eikä näitä voida antaa periksi.

Suomi korosti vankkaa tukeaan Georgian eurooppalaiselle näkymälle. Georgian tulee edetä uudistuksissa etenkin 12 prioriteetin osalta ja pitää kiinni ihmisoikeuksia, demokratiaa ja oikeusvaltioperiaatetta koskevista sitoumuksistaan. On tärkeää, että Georgia parantaa liittymistään EU:n ulko- ja turvallisuuspolitiikaa. Suomi tukee Georgiaa myös kahdenvälisesti.

Ajankohtaiset aiheet

Tilanne **Sudanissa** on eskaloitunut erittäin vakavaksi. Viikonloppuna työtä on tehty paljon erityisesti EU-kansalaisten evakuointien toteuttamisen osalta niin EU:n kuin yksittäisten jäsenmaiden toimesta. Korkea edustaja Borrell kiitti eri toimijoita evakuointien onnistumisesta ja toimivasta koordinaatiosta. Hän on puhunut tilanteesta alueella toimivien avainkumppanimaiden ulkopoliittisen johdon kanssa, sekä keskeisten alueellisten ja kansainvälisten järjestöjen edustajien kanssa.

Käydyssä keskustelussa jäsenmaat pitivät Sudanin tilannetta erittäin huolestuttava. Riskinä on myös konfliktin alueellistuminen. Mahdollisuutta väkivaltaisuuksien loppumiselle pidettiin ohuina. Pääprioriteettina EU:n viesteissä on väkivaltaisuuksien välitön lopettaminen. EU:n tulee jatkaa aktiivista yhteydenpitoa ja keskusteluita alueella toimivien avainkumppanien, kanssa väkivaltaisuuksien lopettamiseksi. On signaloitava, että EU on läsnä ja kiinnostunut Sudanista, eikä vain omien kansalaistensa evakuoinneista. Konsulityöhön liittyvän koordinaation, yhteistyön ja eurooppalaisen toiminnan kehittäminen on tärkeää. Nopean toiminnan joukot ja pysyvät menettelytavat täytyy luoda vastaavien tilanteiden varalle.

Suomi kiitti erityisesti jäsenmaita avusta suomalaisten evakuoinneissa auttamisessa ja korosti tarvetta yhteiseurooppalaiselle toiminnalle jatkossa. Sudanin humanitaarinen tilanne on vakava ja on tehtävä toimia avun perille saamiseksi – YK:n rooli on tärkeä. EU:n tulee toimia Sudan kansalaisten roolin vahvistamiseksi rauhantyössä. Riskinä on vakuumi, jonka muut, kuten Venäjä saattavat täyttää.

Korkea edustaja Borrell totesi **Moldovassa** käynnistyvän EU:n siviilikriisinhallintamission. Moldovaa koskeva pakotejärjestelmä on tarkoitus hyväksyä myöhemmin tällä viikolla. Samoin Moldovalle annettavaa EPF-tukea koskevat päätökset ovat tulossa hyväksyttäväksi lähiaikoina. Keskustelussa todettiin, että Venäjän vaikutus Moldovaan on suuri, joten EU:n on osoitettava sitoumuksensa ja toimittava Moldovan resilienssin vahvistamiseksi kaikilla rintamilla, mukaan lukien EU:n makrotaloudellinen tuki Moldovalle.

Lisäksi ajankohtaisissa aiheissa käsiteltiin lyhyesti **Tunisian, Iranin, Libanonin, Lähi-idän rauhanprosessin** ja **Kiinan** tilanteita. Tunisian kohdalla keskusteltiin erityisesti muuttoliikkeestä ja maan huolestuttavasta taloustilanteesta. Iranin osalta neuvosto hyväksyi seitsemännen pakotepaketin. Kiinan suhteen keskustelu jatkuu toukokuussa EU-ulkoministerien Gymnich-kokouksessa.

Neuvosto hyväksyi myös **Etiopiaa** koskevat päätelmät.

Suomen edustajat
Ulkoministeri Pekka Haavisto ja virkamieskunta